

RASFF - Rapid Alert System for Food and Feed

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

RASFF är EU:s system för snabb varning om livsmedel som utgör eller kan antas utgöra en risk för människors hälsa. Här får du mer information om systemet och hur det används.

Vad är RASFF och iRASFF?

Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF) är ett nätverk som ger möjlighet till snabbt utbyte av information om livsmedel, foder och material i kontakt med livsmedel som kan innebära en risk för människors hälsa. Se artikel 50 i förordning (EG) nr 178/2002.

Nätverket bildades 1979 efter att man sett behov av förbättrad kommunikation mellan länder. Medlemmar i nätverket är offentliga kontrollmyndigheter från alla medlemsländer i EU och medlemsländer i EFTA, vilket är Norge, Island, Schweiz och Lichtenstein. Även EU-kommissionen och EFSA (European Food Safety Authority) är medlemmar i nätverket. Fler länder utanför EU nås också av information från RASFF-systemet genom avtal. I dagsläget nås ungefär 180 länder.

iRASFF

iRASFF är det EU gemensamma webbaserade verktyg som används för kommunikation av RASFF meddelanden. iRASFF har vidareutvecklats och systemet tillåter nu att berörda kontrollmyndigheterna själva skapar och tar emot meddelanden. En ytterligare effekt av utvecklingen är att meddelanden kommer att kunna skickas mellan myndigheter inom Sverige. Tidigare har iRASFF endast använts av den Nationella kontaktpunkten som då hanterat ärenden då andra länder varit inblandade.

Alla kontrollmyndigheter måste vara anslutna och använda sig av iRASFF sedan den 1 mars 2018. Se 6 § (LIVSFS) 2009:13.

Kommunikationen förenklas och systematiseras med hjälp av systemet iRASFF. Den information som tidigare utbytts via mail eller telefon lämnas istället i denna databas där hela ärendet syns för alla kontrollmyndigheter.

Myndigheters skyldighet att rapportera och agera

De behöriga myndigheterna är skyldiga att skicka information om osäkra livsmedel på marknaden som berör andra myndigheter. Likaså är dessa myndigheter i sin tur skyldiga att agera om det kommer in information från annan myndighet om osäkra livsmedel.

Behöriga kontrollmyndigheter i Sverige för livsmedel är

- kommunala kontrollmyndigheter,
- länsstyrelserna,
- Försvarsinspektören för hälsa och miljö samt
- Livsmedelverket

När det gäller material i kontakt med livsmedel är behörig kontrollmyndighet ännu inte tydliggjord i lagstiftningen. Det innebär att Livsmedelsverket hanterar de ärendena tillsvidare.

Information mellan myndigheter

Företagen ska ha egna system för att informera sina kunder och leverantörer. När företagens system fungerar som de bör ska alla berörda företag redan vara informerade om det inträffade när informationen når myndigheterna.

RASFF används enbart för informationsutbyte mellan kontrollmyndigheterna. När en myndighet upptäcker eller får kännedom om ett osäkert livsmedel eller material avsett att komma i kontakt med livsmedel, ska information skickas till andra berörda myndigheter.

Om företaget väljer att skicka tillbaka produkten till leverantören är det bra om myndigheten återrapporterar det i systemet. Detta för att informationen ska kunna nå den myndighet som har kontrollen över det företag som levererat livsmedlet. Uppföljande kontroll kan då göras på det företaget för att se att de verkligen får tillbaka rätt mängder och att livsmedlet tas omhand på lämpligt sätt. Ibland kan företaget visa det genom retursedlar. Det är viktigt för att det osäkra livsmedlet inte ska hamna på marknaden igen.

Myndigheters åtgärder vid osäkra livsmedel på marknaden

Respektive myndighet ska följa upp att berörda företag utfört tillräckliga åtgärder och att dessa fungerat som de ska. Om företag inte har agerat tillfredsställande kan myndigheterna behöva gå in och fatta egna beslut om produkten.

Säljstopp, återkallande och information till konsumenter är vanliga åtgärder som först och främst företagen ska utföra. Agerar inte företagen kan myndigheten fatta beslut om att dessa åtgärder ska utföras.

Om ett företag väljer att inte gå ut med information eller om en myndighet av någon annan anledning bedömer att det är viktigt att informera allmänheten om osäkra livsmedel, har myndigheten rätt att göra det. Se artikel 10 i förordning (EG) nr 178/2002.

Företagen ansvarar för att dra tillbaka osäkra livsmedel

Företagen har en skyldighet att se till att osäkra livsmedel som de har producerat eller distribuerat dras tillbaka från marknaden. Se artikel 19 i förordning (EG) nr 178/2002. De ska även informera de behöriga myndigheterna om detta samt om de åtgärder som företaget vidtagit.

Företaget ska informera konsumenter om varför livsmedlet har dragits tillbaka. Vid behov ska de återkalla livsmedel som konsumer redan tagit emot.

Det saknas klara direktiv om hur informationsspridningen ska gå till. Hänsyn behöver därför tas till hälsorisk, hållbarhetstider och spridning av produkten. Exempel på informationskanaler är pressmeddelande eller om det gäller en begränsad kundkrets, skyltning i butiken.

Livsmedelverket kan hjälpa till att sprida informationen på verkets webbplats genom att länka till företagets egna pressmeddelanden. Företaget ska då kontakta kommunikationsavdelningen på Livsmedelverket.

- ko_press@slv.se eller
- 018-17 53 40.

När företaget har sett till att det osäkra livsmedlet inte längre finns tillgängligt på marknaden ska företaget först och främst tillsammans med sin leverantör bestämma vad de ska göra med livsmedlet. Oftast handlar det om att företaget väljer att skicka tillbaka livsmedlet som är kvar eller att de kasserar det.

Eventuella försäkringsärenden eller skadestånd mellan livsmedelsföretagare är inget som kontrollmyndigheten kan göra något åt, utan det måste företagen och försäkringsbolagen sköta.

Vad ska rapporteras som ett RASFF-meddelande?

Livsmedel och material i kontakt med livsmedel som innebär en allvarlig direkt eller indirekt risk för människors hälsa ska rapporteras.

En bedömning måste alltid ske för att se om ett meddelande ska skapas och i så fall vilken typ av meddelande. Bedömningen gör främst den som lägger in informationen i systemet men vid osäkerhet, kontakta gärna den Nationella kontaktpunkten på Livsmedelsverket.

En del fall är lättare att bedöma då det finns riskvärdering, som ibland är kopplad till ett gränsvärde i lagstiftningen. I andra fall kan det vara mer otydligt, då ett gränsvärde kan finnas i lagstiftningen men ett överskridande ändå inte behöver innebära en hälsofara.

Vad ska meddelas, hur och av vem?

Beskrivning av aktörer och flöden

Bevakning och tillgänglighet

Alla kontrollmyndigheter i Sverige har skyldighet att bevaka systemet under kontorstid vardagar. Det innebär i praktiken att en e-postlåda ska bevakas. Den e-postlådan kan med fördel vara samma som för övriga inkommande ärenden, alltså myndighetens officiella e-postlåda.

Vid akuta incidenter kan Livsmedelsverket behöva kontakta kontrollmyndigheterna utanför kontorstid. Alla myndigheter har krav på att ha beredskapsplaner för livsmedel. I planerna ska det framgå vilka funktioner inom myndigheten och andra organisationer som ska kontaktas i nödsituationer samt deras aktuella kontaktppgifter. Se 3 e § och 3 h § i LIVSFS 2005:21. De kontakterna kan komma att kontaktas i dessa sammanhang.

Krishanteringsplaner för lokala kontrollmyndigheter

Inom varje medlemsland finns nationella kontaktpunkter som bedömer informationen innan den skickas vidare till andra berörda. Varje nationell kontaktpunkt, som i Sverige är Livsmedelsverket, har en skyldighet att vara tillgänglig dygnet runt alla dagar i veckan. Se artikel 14.3 i förordning (EU) 2019/1715. Under kontorstid bevakas den nationella kontaktpunkten av handläggare och kvällar och helger bevakar TiB, tjänsteman i beredskap.

E-utbildning gällande RASFF och systemet iRASFF

Alla berörda kontrollmyndigheter erbjuds att ta del av en e-utbildning där information om RASFF och iRASFF kommuniceras på ett pedagogiskt och illustrativt sätt. Informationen som tas upp i utbildningen finns här i Kontrollwiki men är i utbildningen underbyggd med exempel och avstämningsfrågor.

Livsmedelsverket rekommenderar att minst en person per kontrollmyndighet eller team går utbildningen.

e-utbildning Nationellt RASFF (Inloggningsuppgifter till Livsmedelsverkets utbildningsportal krävs för att kunna använda denna länk)

Ansluta sig till iRASFF

För att ansluta sig till iRASFF och använda systemet måste du som inspektör skapa ett personligt konto och därefter begära behörighet till iRASFF. Att få tillgång till iRASFF sker i tre steg.

- Skapa ett EU-login
- Begära tillgång till iRASFF
- Logga in i iRASFF med EU-login

Tillgång till iRASFF (Inloggningsuppgifter till Livstrecknet krävs för att kunna använda denna länk)

Öppenhet

Den information som sprids inom RASFF-nätverket ska i regel vara tillgänglig för allmänheten enligt informationsprincipen, se artikel 10 i förordning (EG) nr 178/2002. Genom kommissionens webbplats RASFF-portalen blir delar av informationen i RASFF-meddelanden tillgängliga för allmänheten. Kommissionen ger även ut en årlig rapport om de meddelanden som sänts i systemet under året.

RASFF-portalen

Årliga RASFF-rapporter och publikationer - EU-kommissionen

Allmänna handlingar, sekretess och tystnadsplikt

Biblioteksregeln

I tryckfrihetsförordningen (1949:105) finns föreskrifter om vissa fall där en handling hos en myndighet inte ska anses vara en allmän handling. Där fastställs bland annat den så kallade biblioteksregeln. Se 2 kap. 13-14 § Tryckfrihetsförordningen 1945:105.

Om en myndighet har tillgång till en extern referensdatabas som produceras av en utländsk myndighet och myndigheten använder databasen på motsvarande sätt som ett bibliotek omfattas uppgifter i databasen av biblioteksregeln.

Under år 2020 har det meddelats flera domar som gäller tillämpningen av biblioteksregeln avseende information i iRASFF. Se exempelvis Kammarrätten i Stockholms dom den 8 december 2020 i Mål nr 6431-20 samt Kammarrätten i Göteborgs dom den 7 juli 2020 i mål nr 2416-20. Enligt domarna produceras iRASFF av en utländsk myndighet och är att jämföras med en referensdatabas som används på samma sätt som ett bibliotek. Den bedömningen innebär att information och handlingar som finns i iRASFF inte utgör allmänna handlingar, eftersom de omfattas av biblioteksregeln.

Domarna har endast relevans för information och handlingar som lagras/förvaras i iRASFF. Handlingar som en kontrollmyndighet sparar ner från iRASFF, för diarieföring eller av annan orsak, omfattas inte av biblioteksregeln. Biblioteksregeln är inte heller tillämplig på handlingar som inkommit till, eller upprättats vid, myndigheten i samband med hanteringen av ett RASFF-ärende.

Att göra anpassade utskrifter ur iRASFF

Sekretess och tystnadsplikt

Alla handlingar ska sekretessgranskas innan den lämnas ut till företag, media, privatpersoner eller andra utomstående. Detta gäller givetvis även information och handlingar som rör RASFF-ärenden. Se Offentlighets- och sekretesslagen 2009:400.

Den information som myndigheter tar emot i samband med RASFF och som omfattas av tystnadsplikt ska behandlas så att tystnadsplikten inte bryts. Se artikel 52 i förordning (EG) nr 178/2002.

Personuppgifter och andra känsliga uppgifter

En uppgift som kan kopplas till en enskild individ är en personuppgift. Det kan vara till exempel namn, personnummer, adresser, e-postadresser, telefonnummer och liknande.

Personuppgifter som exempelvis namn på referenser i fakturor, avtal, prisuppgifter eller andra känsliga uppgifter som inte är väsentliga för meddelandet ska inte läggas in i systemet. Om ett dokument med sådana uppgifter behöver läggas in i systemet ska de känsliga uppgifterna döljas.

Uppgifter om anställda på företag, personer som insjuknat, lämnat in klagomål, har köpt en produkt som slutkonsument eller på annat sätt förekommer i ett RASFF ärende ska tas bort från den informationen som läggs in i iRASFF. Personuppgifter är oftast inte relevanta för ärendet.

Döja uppgifter i PDF-dokument

Dataskyddsförordningen (GDPR) - Integritetsskyddsmyndigheten (IMY)

Senast uppdaterad 22 juni 2021 Ansvarig grupp SV_FMS